

Деветият доклад за икономическото, социалното и териториалното сближаване

На 27 март Европейската комисията публикува 9-ия доклад за сближаването- https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en

На над 350 страници в доклада са представени множество данни и анализи за териториалното развитие на ЕС, в т.ч. текущо състояние, промени през последните десетилетия и тенденции за бъдещето. Изданието е и под мотото на две ключови за ЕС годишнини – 30 години Единен европейски пазар и 20 години от разширяването през 2004 г. Докладът е структуриран в девет раздела – икономическа кохезия; социална кохезия; кохезия и териториално многообразие; зелен преход; регионални иновации и дигитален преход; демографски преход; по-добро управление; публични финанси, национални политики и сближаване и влияние на политиката на сближаването.

По-долу в синтезиран вид, екипът на НСОРБ по програми и проекти на общините, представя по-съществените общи и специфични констатации от Доклада.

Общите констатации

1. Политиката на сближаване: дългосрочен растеж и конкурентоспособност, качествени работни места.

Освен традиционната ѝ цел за намаляване на различията между регионите и изостаналостта на необлагодетелстваните, през годините Политиката на сближаване действа и като икономически стабилизатор, надежден източник на подкрепа и инвестиции, както по време на финансовата криза, така и през пандемията и войната на Русия срещу Украйна. Със своя регионален фокус и базиран на място подход, тя е един от най-видимите изрази на европейската солидарност, неразделна част от европейския модел на растеж и крайъгълен камък на нашия европейски дом.

Социално-икономическите различия продължават да съществуват и все по-голям брой региони са изправени пред нови предизвикателства. В този контекст е необходимо да се направи равностметка, не само на постиженията на Политиката на сближаване, но и на това как тя може да се адаптира.

Двадесет години след разширяването през 2004 г., данните показват, че средният БВП на жител в присъединилите се държави -членки, се е увеличил от около 52% от средния за ЕС до почти 80% през 2023 г. Нивата на безработица в тези държави -членки намаляват от 13% на 4% за периода.

Сближаването е неравномерно. Налице са разлики в производителността и конкурентоспособността. Около 1/3 от регионите на ЕС, все още не са се върнали към нивата на БВП на жител от 2008 г. Тези региони са от всички типове, в т.ч. и в по-развитите държави членки.

Политиката на сближаване допринася за по-доброто функциониране на Единния пазар, чрез стимулиране на дългосрочния растеж и конкурентоспособността. Тя подобрява достъпа до стоки и услуги, чрез физическа и цифрова инфраструктура, увеличавайки свързаността. Дава тласък на местните икономики и привлекателността им, чрез подобряването на иновациите и предприемачеството, чрез подкрепа за МСП, както и за укрепването на човешкия капитал чрез обучения и образование. Тя също подкрепя доброто управление, сътрудничеството и административната ефективност.

Политиката на сближаване изигра ключова роля в подкрепата на публичните инвестиции. Те са почти 13% от общите държавни инвестиции в ЕС и 51% в по-слабо развитите държави членки.

Макроикономическото моделиране прогнозира, че Програмите за периода 2014–2020 г. и 2021–2027 г., биха могли да увеличат БВП на ЕС с 0.9% до края на 2030 г. Това въздействие ще е дълготрайно- 0.6% до 2043 г. Въздействието ще е много по-голямо в страните от т.нар. Кохезионен блок.

Всяко евро, инвестирано от Програмите за периода 2014–2020 г. и 2021–2027 г., ще генерира 1.3 евро допълнителен БВП в Съюза до 2030 г. и почти ще се утрои през 2043 г., което е еквивалентно на годишна норма на възвръщаемост от около 4%. Моделирането също така прогнозира, около 1.3 млн. допълнителни работни места до 2027 г., с голям дял в секторите свързани със зеления и цифровия преход.

Политиката на сближаване спомага за смекчаването на асиметричните въздействия на последните кризи. Поредицата от безпрецедентни кризи има неравномерно въздействие в ЕС. Пандемията от COVID-19 и войната на Русия срещу Украйна, засягат различно отделните региони и социални групи. Политиката на сближаване бързо мобилизира подкрепа за уязвимите региони, намалявайки риска от по-нататъшно разширяване на различията. Действията включват Инициативата за инвестиции в отговор на коронавируса (CRII), NextGenerationEU, REACT-EU, REPowerEU, SAFE, CARE и др. Всички заедно, допринасят за бързото икономическо възстановяване през 2021 г. и 2022 г., особено в по-слабо развитите региони, и за пониските нива на безработица, като се има предвид, че кризата от COVID-19 предизвика спад на БВП с 5.7% и доходите на практика се върнаха на нивото от 2019 г. във всички категории региони. За разлика от това, след кризата от 2008 г. спадът не беше толкова

рязък (4.3% от БВП), но две години по-късно, през 2010 г., в по-слабо развитите региони спадът беше по-голям, а регионите в преход и по-развитите региони тепърва започнаха да се възстановяват. Подкрепени от мерките за смекчаване и националната подкрепа, пазарите на труда в ЕС показаха забележителна устойчивост. Отне само една година, за да се върнат или надминат нивата на заетост от 2019 г. в повечето региони на ЕС.

Кохезионната политика изигра централна роля за цялостното подобряване на заетостта и социалните показатели в ЕС през последното десетилетие. Държавите от Източна Европа постигнаха значителен напредък в социалното включване и намаляването на бедността, като се доближиха до средните за ЕС равнища (равнища на бедност от 21%). Южните държави от ЕС обаче са в застой от 2019 г. насам (при около 25% нива на бедност). Разликата между по-развитите и по-слабо развитите региони също е намаляла от около 14 процентни пункта през 2016 г. на 9 процентни пункта през 2022 г.

Положителните тенденции в социалното включване и намаляването на бедността могат да бъдат застрашени от инфлацията и високите цени на енергията и неравномерният напредък между групите от населението. Селските райони в източната и южната част на ЕС са най-пряко засегнати от енергийната бедност. „Джобове на бедност“ могат да бъдат открити във всеки регион – включително в развитите градски райони. Някои групи от населението, като маргинализираните общности, живеят в постоянна бедност, белязана от жилищна сегрегация, недостатъчно образование и възможности за работа и ограничен достъп до основни услуги.

Разликите в заетостта между регионите намаляха с активната подкрепа на Политиката на сближаване. Въпреки че нивата на заетост остават по-ниски в по-слабо развитите региони – 68% през 2022 г., в сравнение със 78% в по-развитите региони, разликата е намаляла с 5 процентни пункта от 2013 г.

Равнищата на безработица също се сближиха. Подобриеното е впечатляващо в по-слабо развитите региони, където процентът е намалял почти наполовина, от 15.8% през 2013 г. на 8% през 2022 г., докато намалението в по-развитите региони е от 8.3% на 5%.

Въпреки напредъка през последните години, младежката безработица и процентът на младите хора, които не са в образование, заетост или обучение (NEETs), остават значително предизвикателство, както и постоянно по-ниските нива на заетост на хората с увреждания. Спадът на младежката безработица и NEET, наблюдаван от 2014 г. насам, се възобнови през 2021 г. и 2022 г. след временно увеличение през 2020 г. по време на пандемията от COVID-19. Коефициентът на безработица на хората на възраст от 15 до 24 г. рязко спадна с повече от 10 процентни пункта от 2013 г., до 14% през 2022 г. Въпреки това младежката безработица е повече от два пъти по-висока от общата безработица, която е спаднала до 6.2%. Процентът на NEETs е намалял от 2013 г. с повече от 4 процентни пункта до 12% през 2022 г.

Разликите в младежката безработица между по-слабо развитите региони и другите региони намаляха между 2013 г. и 2022 г. благодарение на по-големите намаления в по-слабо развитите региони и в южните държави от ЕС. **Въпреки това те остават високи, като процентът на младежка безработица от 22% в по-слабо развитите региони е**

почти два пъти по-висок от този в по-развитите региони. Разликите в процента на NEETs между по-слабо развитите региони и другите региони също намаляха между 2013 г. и 2022 г. Въпреки това процентът на NEETs в по-слабо развитите региони е 16%, който е почти двоен от този в по-развитите региони.

Ниската безработица и високото търсене на работна ръка все повече оказват натиск върху пазарите на труда. Недостигът на работна ръка и умения нараства и се е превърнал в основно предизвикателство в различни професии и сектори и особено в някои региони. Този недостиг се изостря от съпътстващите предизвикателства на търсенето на специфични умения, за да се отговори на цифровия и екологичния преход, структурните индустриални преходи и рязкото намаляване на населението в трудоспособна възраст, което се очаква да намалее с 50 млн. до 2050 г. В тази връзка, приобщаващото участие на пазара на труда на слабо представените групи играе ключова роля за постигането на сближаване и справянето с недостига на работна ръка в ЕС, заедно със засилването на политиките за учене през целия живот и образованието, както и с реформите на пазара на труда. Участието на жените в работната сила продължава да нараства благодарение на високите образователни постижения, подобрения достъп до услуги за гледане на деца и по-гъвкавите условия на работа, а нивото на заетост на гражданите на трети държави се възстановява след спада през 2020 г.

Въпреки видимия спад в различията на пазара на труда, някои региони се представят по-слабо – централните и северните региони на ЕС имат по-силни пазари на труд от южните и югоизточните региони. Напредъкът в преодоляването на **разликата между половете** се забави или стагнира през последните години: за ЕС като цяло разликата между половете все още е 11 процентни пункта, което остава фактор, допринасящ за различията на пазара на труда.

Има общо увеличение на **образователните резултати**. Делът на преждевременно напусналите училище е намалял в ЕС, особено в по-слабо развитите региони. Положителната тенденция във висшето образование продължава във всички региони, като общият процент достига 34% през 2022 г. За разлика от това, участието на възрастни в образованието и обучението намалява по време на COVID-19, но се възстанови, особено в по-слабо развитите региони и източните държави членки.

Продължават да съществуват **различия в образованието и обучението**, особено поради силната концентрация на завършили висше образование в градовете (където са концентрирани повечето възможности за придобиване на висше образование). Те водят до дисбаланси, понякога допълнително засилени от емиграцията на хора с висше образование от регионите. Това „изтичане на мозъци“ представлява сериозно предизвикателство за бъдещата устойчивост на регионалните икономики и социалните структури. Тези дисбаланси в различните региони се дължат на недостатъчно качествени възможности за работа и други фактори като по-ниско ниво на инфраструктурата, достъп до грижи за деца, образование и обучение, здравни и други услуги.

Очаква се демографската промяна допълнително да изостри недостига на работна ръка и да увеличи натиска върху публичните бюджети. След десетилетия на растеж населението на ЕС намалява от 2020 г., а нетната миграция вече не компенсира отрицателния естествен прираст. На ниво ЕС-27 естественият прираст на населението и нетната миграция са най-високи в градските региони и най-ниски (и често отрицателни)

в селските. Освен това отдалечените региони изпитват цялостна отрицателна нетна миграция, свързана с липса на икономически възможности и възможности за заетост, както и липса на достъп до ключови услуги (включително образование, грижи за деца и здравеопазване), което ги прави по-малко привлекателни.

Демографските промени изискват адаптиране на ниво региони и градове. Например, интегрирането на демографските прогнози в пространствената политика, коригиране на предоставянето на обществени услуги, адаптиране на публичното управление, увеличаване на нивата на заетост и насърчаване на двигателите на производителността. Професионалното образование и обучение има силен капацитет за справяне с недостига на работна ръка и за осъществяване на зелени и цифрови преходи и играе основна роля в стратегиите за интелигентна специализация.

Икономическите различия остават големи. Повече от един на всеки четирима души в ЕС (28%) живее в регион с БВП на жител под 75% от средния за ЕС. Повечето от тях са в източните държави-членки, но също и в Гърция, Португалия, Испания, Южна Италия и най-отдалечените региони. От 2001 г. реалният ръст на БВП на жител е отрицателен в няколко региона, особено в Гърция и Италия, въпреки че напоследък бележи ръст.

Промените в **поднационалните различия** показват различни модели в държавите-членки. В много източни държави членки (като Словакия, България и Румъния) увеличаването на различията се дължи на много високите темпове на растеж в най-развитите региони (обикновено региона на столицата). Във Франция и Гърция вътрешните различия се увеличиха, тъй като растежът на БВП на жител в по-бедните региони е особено нисък. В някои други държави членки, като Португалия, намаляването на регионалните различия се дължи на относително слабите резултати на някои развити региони.

В много държави-членки икономическото развитие се движи от конкурентоспособността на столичните региони и големите агломерации. Съчетано с липсата на наваксване в други области, това води до вътрешни различия. Тази пространствена поляризация може да бъде източник на отрицателни външни ефекти (напрежение на пазара на труда и жилищата, задръствания, замърсяване) и недостатъчно използване на икономическия потенциал на цялата страна. Това може да подкопае конкурентоспособността на държавите членки и на свой ред устойчивостта на техния модел на растеж в дългосрочен план.

Селските, планинските, островните и слаборазвитите райони продължават да са изправени пред специфични предизвикателства, които възпрепятстват икономическия растеж и развитието им, произтичащи от по-слаба физическа и цифрова свързаност или ограничените възможности за образование и обучение. Средният доход в селските райони е 87.5% от средния доход в градските райони. Въпреки това през периода 2001 – 2021 г. неградските региони (средно) са имали значително по-висок ръст на БВП на жител от градските- 1.5% в сравнение с 0.8%. Тенденцията е различна в източните държави-членки, където растежът се движи от големите агломерации и столиците.

2. Ако не се адресират, структурните и нововъзникващите предизвикателства могат да увеличат териториалните различия.

Зеленият и цифровият преход са нови възможности и са необходими за поддържане на конкурентоспособността на ЕС в бъдеще, за да се осигури добро качество на живот на гражданите. Но те също така изискват структурни промени, които трябва да бъдат придружени от подкрепящи политики – особено за хората, компаниите и регионите, които са най-уязвими и изложени на риск, в противен случай това ще доведе до увеличаване на регионалните и социалните различия.

Изменението на климата може да увеличи регионалните неравенства. Честотата и тежестта на природните бедствия, като екстремни температури, бури, вътрешни и крайбрежни наводнения, суши и горски пожари, нарастват. Смъртността, свързана с горещините, се увеличава, особено в контекста на застаряващото население. Тези събития и тяхното въздействие върху хората и икономиката, както и капацитетът за справяне с тях, са неравномерно разпределени в Европа. *Крайбрежните, средиземноморските и източните региони, които са по-бедни, са по-уязвими и непропорционално засегнати и са изправени пред очаквани годишни икономически загуби от най-малко 1% от БВП и по-голямо излагане на хората на свързани с климата вреди.*

Замърсяването на въздуха в ЕС все още се характеризира със социално-икономически различия. Замърсяването обикновено е по-високо в градовете, отколкото в селските райони, най-вече поради въздействието на трафика. Въпреки че качеството на въздуха се подобри както в най-богатите, така и в най-бедните региони на ЕС през периода 2007–2020 г., неравенствата продължават, тъй като концентрацията на фини прахови частици е постоянна с около една трета по-висока в най-бедните региони, по-зависими от твърдите горива за отопление.

Смекчаването на изменението на климата и подобряването на качеството на околната среда изискват бързо намаляване на емисиите на парникови газове и замърсителите на въздуха във всички сектори, включително чрез кръгова икономика и възстановяване на екосистемите. Това означава действия на всички нива на управление, тъй като тези предизвикателства обикновено имат силно териториално и социално въздействие. Природните, географските и социално-икономическите различия между регионите също водят до различен капацитет за намаляване на емисиите.

Преходът към неутрална по отношение на климата икономика трябва да бъде извършен по справедлив и честен начин. Неравномерният капацитет на регионите да се възползват от предимствата на този преход може да изостри териториалните различия. Икономическата промяна, свързана с този преход, обикновено е от полза за регионите, които са по-способни да привлекат инвестиции и да мобилизират квалифицирана работна ръка. В същото време много селски и по-слабо развити региони имат голям потенциал за производство на възобновяема енергия от вятър и слънце или за улавяне и съхранение на въглерод в естествени екосистеми. Развитието на този потенциал би обслужвало не само самите региони, но и енергийната сигурност в цяла Европа.

Климатичният преход носи както възможности, така и предизвикателства за заетостта и за домакинствата. Някои сектори, които са силно зависими от изкопаемите горива, вероятно ще бъдат засегнати от загуба на работни места или реструктуриране. В същото време изменението на климата представлява предизвикателство за традиционни сектори като селско стопанство, туризъм, промишленост или дори производство на енергия,

особено в райони, където недостигът на вода се превръща в норма. Работниците в сектори, където въздействието на изменението на климата е по-силно – особено тези със специфични умения или ограничени възможности да се преместят в други индустрии – може да изпитват трудности при намирането на нова работа, което води до безработица и натиск върху доходите на домакинствата. В случай на сектори, които са доминиращи в регионалните и местните икономики, въздействията ще бъдат от по-широк мащаб, изисквайки икономиките в тези региони да се адаптират, за да останат конкурентоспособни. Освен това внедряването на щадящи климата технологии и мерки изискват допълнителни инвестиции, което създава трудности за домакинствата с ниски доходи.

Необходим е всеобхватен подход за насърчаване на работните места и възможностите в регионите, справяне с асиметричните разходи от изменението на климата и осъществяване на климатичния и зелен преход, включително ускоряване на смекчаването на емисиите на парникови газове и замърсители на въздуха, необходимите инвестиции в устойчивост на климата, подобряване на управление на природните ресурси и възстановяване на природата, създаване на здрави екосистеми и базирани на природата решения, подкрепа за адаптиране към изменението на климата и управление на риска от бедствия, инвестиране във водна ефективност и пречистване на отпадъчни води (където е необходимо), в кръгова икономика, в енергийна ефективност на жилища и щадящи климата видове транспорт.

Цифровият преход предоставя възможности за всички региони по отношение на повишена производителност на бизнеса, иновации, устойчивост и достъп до услуги и възможност особено за селските и по-отдалечените територии. Цифровият преход обаче може също така да доведе до рискове за сближаването поради неравномерния капацитет на териториите и хората да приемат и използват цифрови технологии – включително за тези в неравностойно положение и маргинализираните общности. При липса на адекватни публични политики, пропуските в дигиталните умения могат да се разширят, потенциално задълбочавайки социалните и регионалните разделения в Европа. Освен това липсата на инвестиции в инфраструктура за цифрова свързаност и внедряването на цифрови технологии може да попречи на дългосрочния растеж и конкурентоспособността на засегнатите региони. Това може да има отрицателно въздействие върху социално-икономическата привлекателност на такива региони, което прави по-трудно задържането на квалифицирана работна сила и иновативни предприятия.

Необходима е непрекъсната подкрепа за регионите, особено най-слабо подготвените, и по-специално в селските и отдалечените райони, за да се гарантира, че те могат да се възползват от предимствата на цифровата трансформация. Такава подкрепа е необходима по-специално по отношение на инвестициите в разгръщането на модерни цифрови мрежови инфраструктури и услуги, придобиването на основни и разширени цифрови умения, както и възприемането на цифрови технологии от предприятията, гражданите и публичните администрации.

Новият геополитически пейзаж може също да окаже сериозно въздействие върху много региони на ЕС. Агресивната война на Русия срещу Украйна доведе до рязко намаляване на инвестициите, търговските потоци и икономическите дейности в някои

региони (включително туризма), както и до нови икономически бариери и загуба на работни места. Войната доведе и до безпрецедентен брой хора, нуждаещи се от подслон в ЕС. С комбинация от правна, оперативна и финансова подкрепа ЕС помогна да се гарантира, че както тези, които бягат в ЕС, така и държавите членки, които ги приемат, получават подкрепа. Някои региони обаче са свидетели на особено голям брой пристигащи, оказвайки натиск върху местните интеграционни системи. Регионите, граничещи с Русия и Беларус, също са изправени пред предизвикателства пред сигурността и заплахата от институционализирането на миграцията.

Необходима е и постоянна подкрепа за някои южни периферни региони и най-отдалечените региони, изложени на особен **миграционен натиск** по външните граници или изпитващи увеличение на нерегламентирано пристигащите.

Управлението има значение. Недостатъците в публичното управление и административния капацитет възпрепятстват потенциала за развитие и остават структурно предизвикателство в някои региони и държави-членки. Качеството на институциите – включително зачитането на върховенството на закона и административният капацитет – е от решаващо значение за възвръщаемостта на публичните и частните инвестиции. Съществува силна връзка между качеството на управление и въздействието на инвестициите по Политиката на сближаване. Това изисква укрепване на административния капацитет в европейските региони, включително с оглед на бъдещи разширявания на ЕС, тъй като подобряването на качеството на управление на национално, регионално и местно ниво може да повиши ефективността на националните и европейски политики и инвестиции.

Потенциалът за развитие на много региони може да бъде засегнат и от **липсата на диверсификация на източниците на финансиране на регионално и местно ниво**, когато се разчита до голяма степен на трансфери от националните бюджети. Поднационалните власти отговарят средно за повече от половината публични инвестиции. Този дял е по-нисък, но нарастващ в по-слабо развитите държави-членки. Този вид зависимост подкопава устойчивостта на засегнатите страни от различни шокове. Следователно по-високият и диверсифициран финансов капацитет на регионалните и местните власти, по-специално възможността за мобилизиране на частни инвестиции, заедно с укрепването на техния институционален капацитет и административни компетенции, биха засилили устойчивостта на техните стратегии за развитие.

3. Постиженията на политиката на сближаване и извличане на поуки за бъдещето.

Докато политиката на сближаване успешно допринесе за сближаването между държавите-членки, картината на поднационално ниво е по-нюансирана. Този процес на национално сближаване понякога е засенчен от нарастващите поднационални различия, особено между големите столични области и другите региони, както и от изоставащите региони, често попадащи в „капана на развитието“.

Програмите за периода 2021 – 2027 г. започнаха с известно закъснение поради въздействието на пандемията, а в някои държави членки и поради други фактори, като

необходимостта да се изготвят едновременно и Плановете за възстановяване и устойчивост. Управляващите органи в държавите членки и регионите трябваше да работят успоредно с различни системи за управление и времеви рамки. По-слабо развитите държави членки и региони, които най-много се нуждаят от инвестиции по политиката на сближаване, често срещат трудности при подготовката и изпълнението и имат по-ограничени административни ресурси. Въпреки мерките за опростяване на политиката на сближаване, въведени чрез законодателната рамка за периода 2021 – 2027 г., и подкрепата за административния капацитет, предоставена през последните десетилетия, е необходимо допълнително опростяване.

Различните региони имат различни стартови позиции, нужди и капацитет и различни пътища за развитие. Те са и различно подготвени да се справят с възникващите предизвикателства, предвид административните и финансовите им възможности. ЕС, чрез политиката на сближаване (но не само), трябва да насочва целенасочена подкрепа на място, фокусирана върху специфичните нужди на всеки регион, в съответствие с приоритетите на ЕС и с необходимото внимание към предизвикателствата, рамките и политиките във всяка държава- членка.

Зеленият и цифровият преход, демографската трансформация, променящите се глобални икономически тенденции и изменението на климата ще засегнат всички регионални икономики. Но мащабът и естеството на тези предизвикателства ще се различават между регионите, както и способността им да се справят с тях.

Насърчаване на по-балансираното териториално развитие. Поднационалното икономическо развитие често се характеризира със силна поляризация между столичните региони и големите градски центрове, от една страна, и регионите с по-ниска гъстота на населението, от друга. Неравномерното разпределение на двигателите на растежа кара по-развитите региони да се представят по-добре по отношение на иновациите и конкурентоспособността, качеството на публичното управление и администрацията и постиженията на образованието. Това може също така да означава, че остава да се използва значителен икономически потенциал и потенциал за създаване на качествени работни места в по-слабо развитите селски и регионите в преход.

Метрополисите, градовете и техните околности играят централна роля в регионалното развитие. Те концентрират човешки капитал (включително университети, центрове за професионално обучение и центрове за научноизследователска и развойна дейност) и осигуряват висока свързаност и висококачествени услуги. Поради това те естествено привличат инвестиции. Но тяхната привлекателност има своята цена: по-голямо задръстване, социални предизвикателства и жилищни разходи – което, съчетано с по-високите разходи за заплати, може да подкопае тяхната конкурентоспособност.

Малките и средните градове също играят основна роля в териториалното развитие, като насърчават растежа на околните райони. Те са ключови в предоставянето на обществени и частни услуги и предлагат възможности за работа и образование на околните райони.

По-доброто сътрудничество между регионите на ЕС може също да допринесе за постигане на по-балансирано териториално развитие. Политиката на сближаване, особено чрез програмите Interreg, спомогна за подкрепа на междурегионалното сътрудничество чрез трансгранично и транснационално сътрудничество, включително

чрез макрорегионални стратегии. Те насърчават иновациите, развитието и по-доброто управление. Въпреки това има място за укрепване на регионалното сътрудничество на различни нива – по-специално при предоставянето на общи обществени блага през границите, като се има предвид добавената стойност от подкрепата за трансгранични инвестиции с европейския бюджет.

Териториалните дисбаланси биха могли да бъдат смекчени чрез по-полицентричен модел на развитие: изграждане на малки и средни градове и насърчаване на достъпността на обществените услуги в райони, далеч от големите градски центрове. Регионалното сътрудничество може да бъде засилено чрез изграждане на капацитета на съответните органи и заинтересовани страни.

Партньорство, многостепенно управление и овластяване на заинтересованите страни. Хората на място имат повече познания за нуждите на своята територия. Като такива те трябва да участват във вземането на политическите решения. Това включване и овластяване може също така да послужи за противодействие на нарастващото политическо недоволство и недоверието към публичните власти.

Рамката за периода 2021–2027 г. засили партньорството и участието на регионални и местни участници, гражданското общество и социалните партньори. Действията включват насърчаване на модели за териториално предоставяне, като ВОРП или интегрираните териториални инвестиции. Те комбинират финансиране от множество източници, за да обслужват изпълнението на териториално базирана стратегия, включваща местно партньорство, подходи отдолу-нагоре и териториално управление. *Необходимо е допълнителен дебат за това как най-добре да се включат поднационалните органи и други заинтересовани страни и да се подобрят механизмите за териториално многостепенно управление.* Целта е да се отговори по-добре на нуждите на икономическите и социалните партньори и гражданите, в съответствие с приоритетите на ЕС. Тази повишена роля на местните партньори изисква подобряване на техния административен капацитет – как най-добре това да стане също трябва да бъде част от дебата.

Насърчаване на институционалното сближаване чрез справяне със съществуващите недостатъци в публичното управление и административния капацитет. Доброто управление, силните институции, зачитането на върховенството на закона и силният административен капацитет, са предпоставка за ефективно и ефикасно програмиране и изпълнение на всяка стратегия за развитие и по-общо за икономическия и социален прогрес. Административните и управленски слабости възпрепятстват някои държави-членки и региони да извлекат пълните ползи от политиката на сближаване – най-вече поради трудностите им при подготовката и осъществяването на инвестициите.

Слабостите в управлението и капацитета все още са широко разпространени. Необходимо е по-амбициозен и всеобхватен подход за справяне със слабостите в националните и регионалните администрации, както и сред бенефициентите и партньорите. Такъв стратегически подход би могъл да комбинира персонализирана техническа подкрепа с изисквания за реформи в определени области.

Отстраняването на административните недостатъци не само ще подобри ефективността на политиката на сближаване, но и ще допринесе за стимулиране на инвестициите и

обмена в рамките на Единния пазар, ще повиши привлекателността на засегнатите региони и държави-членки и ще подобри капацитета им за прилагане на достиженията на правото на ЕС.

Подобряване на ефективността на инвестициите по политиката на сближаване и насърчаване на реформите. Инвестициите са необходимо, но не достатъчно условие за икономическото развитие. Някои региони, въпреки че получават подкрепа от политиката на сближаване в продължение на много години, все още имат слаби икономически резултати. Необходими са реформи, за да се премахнат пречките пред регионалното развитие – било то специфични инвестиционни бариери, регулаторни пречки или мерки за подобряване на функционирането на пазара на труда и бизнес средата.

За да се стимулира допълнително регионалния растеж и сближаването, има нужда да се проучи как връзката между инвестициите и реформите може да бъде допълнително укрепена, за да се увеличи максимално въздействието на политиката на сближаване. Този дебат следва да вземе предвид опита от други инструменти на ЕС, по-специално Механизма за възстановяване и устойчивост.

По-добра координация и съгласуваност с националните политики. Насърчаването на сближаването не е отговорност само на политиката на сближаване. Използването на икономическия потенциал на всички региони, като същевременно се намаляват социално-икономическите неравенства, изисква общи усилия и следва да бъде споделена цел на инвестиционните политики на европейско и национално ниво. Това не винаги е така и следователно е необходимо допълнително да се обмисли как действията на ЕС и на национално ниво за преодоляване на различията и за насърчаване на икономическото, социалното и териториалното сближаване трябва да работят заедно, като се подсилват взаимно и приспособяват подкрепата си към различните видове територии.

Закъсненията в програмирането на програмите на политиката на сближаване изискват, начините на изпълнение да бъдат подобрени. Това може да стане чрез допълнително опростяване. Рамката за периода 2021–2027 г. предлага важни мерки за опростяване – финансиране, което не е свързано с разходи или опции за опростени разходи. Държавите-членки обаче все още не се възползват напълно от тези възможности.

Постигане на дългосрочни цели, но с гъвкавост, за непредвидени обстоятелства. Програмите на политиката на сближаване преследват дългосрочни цели за развитие с период на изпълнение, обхващащ повече от десетилетие. Съществуващата възможност за изменение на програмите на политиката на сближаване вече позволява гъвкаво приспособяване, за да се вземат предвид променящите се обстоятелства. Тази гъвкавост се увеличи с времето. Законодателната рамка включва възможности за бързо преразпределение на средства между и в рамките на програмите, междинен преглед и специфични разпоредби за временни дерогации в отговор на изключителни или необичайни обстоятелства.

Въпреки че беше от решаващо значение политиката на сближаване да допринесе за отговора на ЕС на социално-икономическите последици от пандемията от COVID-19 и агресивната война на Русия срещу Украйна, *нейният основен фокус трябва да остане върху постигането на дългосрочни структурни цели.* Икономическата устойчивост може да бъде постигната само чрез дългосрочни инвестиции, по-специално в

диверсификацията на регионалните икономики, изграждането на адаптивност към технологичните и демографските промени и повишаването на квалификацията на работната сила.

По-важните констатации в отделните сфери

Икономическото сближаване:

- След разширяването през 2004 г. е налице забележително сближаване на БВП на жител в ЕС. В Централна и Източна Европа като цяло доходът на жител се е увеличил от 45 % от средния за ЕС през 1995 г. до почти 80 % днес. Въпреки това продължават да съществуват големи различия;
- Регионалните различия намаляват до финансовата криза, но след това стагнират, най-вече поради по-бавният растеж на по-слабо развитите региони в Централна и Източна Европа и на някои по-слабо развити региони и региони в преход, особено в Южна Европа;
- До 2021 г. около една трета от регионите на ЕС – както по-слабо развитите, в преход, така и по-развитите региони – все още не са се върнали към нивата на БВП на жител от 2008 г. Забавянето на темпа на сближаване след кризата от 2009 г. е свързано с относително голям спад в производителността, инвестициите и заетостта в много предишни конвергентни региони;
- Ръстът на БВП на жител е средно 1% годишно през периода 2001–2021 г., но в много региони стагнира или дори намалява. Стагнацията е съпроводена с малко или никакво увеличение на доходите на домакинствата и трайни неравенства, подхранвайки политическото недоволство и спада в подкрепата за демократичните ценности и ЕС. Както рецесията от 2009 г., така и пандемията от 2020 г. засегнаха доходите на домакинствата по-специално в южните региони на ЕС. За разлика от БВП и заетостта, доходите на домакинствата не са намалели значително, което предполага, че автоматичните стабилизатори и дискреционните мерки са изиграли важна роля за смекчаване на въздействието;
- Периодът 2014–2019 г. най-накрая донесе възстановяване от голямата рецесия. В почти всички региони се наблюдава растеж на БВП на жител, макар и с по-нисък темп, отколкото в периода преди рецесията. В резултат на това, 10 години след рецесията от 2009 г. над ¼ от населението на ЕС (100+ милиона) все още живее в региони, където реалният БВП на жител не се е върнал на нивото отпреди рецесията;
- Възстановяването от пандемията от COVID-19 беше по-бързо, отколкото след рецесията от 2009 г., отчасти поради бързите политически действия на ЕС, с бързото мобилизиране на политиката на сближаване и приемането на NextGenerationEU. Ескалиращото геополитическо напрежение, с войната избухнала на прага на ЕС, и скокът на цените на енергията, суровините и храните, нанесоха тежки удари на много региони;
- Различията между регионите на ЕС и настоящите страни -кандидатки са големи, но не по-различни от тези между ЕС-15 и присъединилите се страни през 2004 г., което предполага, че има много голям неизползван потенциал за по-нататъшно възходящо сближаване.

Социалното сближаване:

- Пазарите на труда в ЕС показаха устойчивост пред пандемията от COVID-19 и руската агресия срещу Украйна. С подкрепата на националните правителства и ЕС заетостта в повечето региони се възстанови от спада през 2020 г. само за една година. През 2022 г. нивото на заетост на хората на възраст от 20 до 64 години, достигна рекордно високо ниво от близо 75%;
- Въпреки това, предизвикателствата продължават да съществуват и трябва да бъдат разгледани. **Въпреки намаляването на регионалните различия, пазарите на труда остават по-стабилни, а социалните условия по-добри в северозападните региони на ЕС, отколкото в южните и източните;**
- Повишеното участие на пазара на труда на слабо представените групи изигра ключова роля за намаляване на различията в заетостта и справяне с недостига на работна ръка. Равнището на заетост на жените в ЕС се е увеличило от 61 % през 2013 г. на 69% през 2022 г., подпомогнато от подобрения достъп до грижи за деца и дългосрочни грижи и по-гъвкавите условия на работа. Въпреки това разликата в заетостта между мъжете и жените все още е средно 11 процентни пункта през 2022 г. и 15 процентни пункта в южните държави членки. В няколко региона в Полша, Унгария, Португалия, Гърция, България (Североизточен) и Румъния нивото на заетост се е увеличило с 15 % или повече пункта между 2013 г. и 2022 г. до над 78 % в някои случаи. Въпреки това, подчертани регионални различия остават в рамките на държавите-членки;
- Налице е продължаващо повишаване на нивата на образование във всички региони, като степента на висше образование за хората на възраст от 25 до 64 години достига 34% през 2022 г. Но регионалните различия продължават да съществуват, по-специално поради концентрацията на висшисти в големите градове и процентите остават по-високи в по-развитите региони и регионите в преход (36-38%), отколкото в по-слабо развитите (26%);
- Степента на риск от бедност или социално изключване е намаляла от 35% на 28% в по-слабо развитите региони между 2013 г. и 2019 г., докато е останала непроменена на 19% в по-развитите региони. Въпреки това несъответствията продължават, особено поради значителна концентрация на висшисти в големите градове.

Сближаване и териториално многообразие:

- БВП на жител е по-висок в столичните региони, отколкото в останалите. През последните две десетилетия, БВП на жител нараства по-бързо в столичните региони;
- Разликите в икономическите тенденции се отразяват отчасти в различия на пазара на труда и в образованието. В източните страни градовете имат най-висок процент на заетост и разликата със селските и по-слабо населените райони се увеличава през периода 2013 – 2022 г. За разлика от това в северозападните страни нивото на заетост в слабо населените райони е по-високо, отколкото в градовете. В южните страни, въпреки че разликата е намаляла през периода, процентът в слабо населените райони остава много нисък. Делът на хората с висше и гимназиално образование се е увеличил във всички региони през периода 2013 – 2022 г., но значителната разлика между градовете и слабо населените райони се увеличава допълнително;
- Транспортната свързаност е по-ниска в слабо населените региони, където достъпът до образование и здравеопазване е много по-ограничен, отколкото в градските региони. Разпръснатият характер на населението в селските и по-слабо населените

райони означава, че осигуряването на адекватна свързаност изисква повече транспортна инфраструктура и ресурси на жител;

- Специфичните географски характеристики на островите, най-отдалечените региони, граничните региони, северните слабо населени региони и планинските и крайбрежните региони могат да възпрепятстват икономическото им развитие. Средно най-отдалечените региони и планинските региони имат БВП на жител под средното за ЕС и разликата се е увеличила през последните 20 години. В граничните региони, от друга страна, БВП на жител се доближава до средното за ЕС от 2001 г.

Зеленият преход:

- Ефектите от изменението на климата изострят регионалните различия, особено в крайбрежните, средиземноморските и югоизточните региони. Тези региони са изложени на риск от загуба на над 1% от БВП годишно в резултат на това и тяхното застаряващо население е по-изложено на вредните последици от изменението на климата;
- ЕС е намалил общите си емисии на парникови газове с 27% от 1990 г. насам, докато БВП се е увеличил с 65%. Съществуват обаче значителни регионални различия. Столичните региони с висока гъстота на населението имат най-ниски емисии на жител, докато регионите с тежка промишленост имат най-високи;
- Преходът към зелена енергия предлага възможности за селските, по-слабо развитите региони, богати на неизползван потенциал от вятърна и слънчева енергия. Тези региони обаче се нуждаят от по-високо ниво на конкурентоспособност и иновации, както и от квалифицирана работна сила за разработване и производство на необходимите чисти технологии;
- Консервационното състояние на повечето защитени местообитания и видове, които са застрашени от изчезване, остава неблагоприятно. Регионална оценка на здравето на горите показва, че те са продуктивни и добре свързани, но имат твърде ниски нива на органичен въглерод в почвите си и твърде малко застрашени видове птици;
- Продължават опасенията относно качеството на въздуха, водата и почвата. Замърсяването на въздуха, особено в Източна Европа и градските райони, създава неравнопоставеност в здравеопазването. В Южна и Югоизточна Европа съществуват пропуски в пречистването на отпадъчни води. В селските райони застроените площи на жител се увеличават по-бързо, отколкото в градските, което отслабва способността на почвата да задържа вода;
- Железопътният транспорт има потенциал да превъзхожда въздушния за пътувания до 500 километра, при условие че скоростите достигат 175 километра в час. Зарядните станции за електрически превозни средства се удвоиха в ЕС между 2020 г. и 2022 г., но наличността е концентрирана в определени региони, което създава различия;
- 6 милиона души работят в индустрии с интензивни въглеродни емисии в ЕС. Преминаването към зелена заетост благоприятства по-развитите региони, което увеличава регионалните различия;
- Разширяването на системата за търговия с емисии до горива за отопление на сгради и транспорт ще намали емисиите на парникови газове, но ще създаде проблеми за селските домакинства с ниски доходи и микропредприятията, които харчат пропорционално повече за гориво.

Регионите са на предната линия в борбата с изменението на климата. Наводненията през 2021 г. в регионите по протежение на белгийско-германската граница причиниха преки щети от 34,5 млрд. евро, разходите в резултат на наводненията през 2023 г. в Емилия-Романя (Италия) възлизат на 8,5 млрд. евро. Тези разходи показват уязвимостта както на националната, така и на регионалната икономика към екстремни климатични явления. 2022 г. беше втората най-лоша година в ЕС по отношение на площта, изгорена от горски пожари. Близо 900 000 хектара земя са засегнати от пожарите. Около 43% от общата изгоряла площ е в зоните от „Натура 2000“. Очаква се честотата на тези събития да се увеличи с изменението на климата. Тези примери подчертават значението на подготовката на регионите срещу въздействието от изменението на климата.

Глобалното затопляне с 2°C до 2050 г. – най-правдоподобния сценарий предвид настоящите глобални ангажименти за намаляване на емисиите на парникови газове – би означавало допълнителни разходи от 203 млрд. евро до 2050 г.. Най-големият икономически ефект идва от енергията, необходима за климатизацията на сградите и загубите в производителността на труда от прекалено високите температури.

В допълнение към икономическите ефекти, изменението на климата ще увеличи излагането на хората на крайбрежни и вътрешни наводнения, бури, недостиг на вода и горски пожари. Вече 97 млн. души, 21% от населението на ЕС, са изложени на тези опасности. Очаква се този брой да нарасне до 24 % до 2050 г. при сценарий на глобално затопляне от 2 °C и до над 25%, ако глобалното затопляне достигне 3 °C.

Въздействието на изменението на климата върху туризма, който е отговорен за 5% от общия БВП, също вероятно ще бъде значително. Глобалното затопляне ще доведе до пренасочване на туризма. Според прогнозите повишаване на температурата с 3°C ще намали броя на летните туристи в южните крайбрежни райони с почти 10% и ще увеличи тези в северните крайбрежни райони с 5%.

Регионите, които ще бъдат най-засегнати от изменението на климата, са главно в средиземноморския регион и в източната част на ЕС, особено в България и Румъния. Много от тези региони са и по-бедни. Очаква се техните икономики да бъдат непропорционално засегнати, населението им да бъде много по-изложено на климатични рискове, а в случая на Източна Европа със застаряващо население и по-висока смъртност. **За всяко евро, инвестирано в предотвратяване на риска, възвръщаемостта на инвестицията по отношение на спасен живот и избегнати щети може да варира от 2 до 10 евро, а понякога дори повече. Важно е, че тези инвестиции могат да донесат и допълнителни икономически и социални ползи.**

Замърсяването на въздуха в ЕС причинява продължаващи регионални неравенства в здравеопазването. Въпреки напредъка, постигнат през последното десетилетие за по-добри стандарти за качество на въздуха, замърсяването му остава основна причина за преждевременна смърт и болести и е най-големият риск за здравето на околната среда в Европа. Фините прахови частици са особено вредни за човешкото здраве. През 2020 г. се изчислява, че те са причинили 253 000 преждевременни смъртни случая и са довели до 2 582 563 години загуба на живот в ЕС. **Прогнозираното въздействие е най-голямо в региони, където изгарянето на твърдо гориво причинява високи нива на фини прахови частици, главно в България, Хърватия и региони в Полша, Словакия, Унгария и Румъния, като най-голямо от всички е в полските региони Краков, Катовицки и Сосновецки и българската област Видин, където загубените години живот са 2 000 или повече на 100 000 жители.**

Регионални иновации и дигитален преход:

- Иновациите оформят пазарите, трансформират икономиките, стимулират промените в качеството на обществените услуги и са незаменими за постигането на основните цели на двойния зелен и цифров преход;
- Има потенциал всички региони да се възползват от цифровия преход, но икономическата структура на по-развитите региони предполага, че те са по-добре подготвени за това;
- **Базираните на място подходи могат да отключат потенциала на всички региони за иновации в съответствие с техните силни страни и характеристики;**
- **Образованието – от ранна детска възраст до висше – играе основополагаща роля в насърчаването на иновациите. Инвестициите в образованието са от съществено значение за създаването на квалифицирана, издръжлива и адаптивна работна сила, необходима за устойчиви иновации и дългосрочно икономическо развитие;**
- Развитието на цифрови умения и достъпът до бърза интернет връзка са от ключово значение за гарантиране, че всички региони могат да използват потенциала на цифровия преход. През последните няколко години се наблюдава значително подобрение в широколентовата свързаност в много региони, но големите различия в ЕС остават, както и постоянната разлика между селските и градските райони в достъпа до мрежи с много голям капацитет.

Демографският преход:

- Нарастването на населението в ЕС се забавя от десетилетия и се очаква то да намалее през следващите години и десетилетия. През 2021 и 2022 г. ЕС регистрира за първи път намаляване на населението, въпреки че пандемията от COVID-19 изигра роля за това и се очаква (временно) възстановяване;
- Забавянето се дължи на естествения спад на населението от 2012 г. насам и вътрешната миграция не е достатъчна, за да го компенсира. **Вече 40 % от хората в ЕС живеят в регион, който е загубил население през предходното десетилетие и се очаква това да се увеличи. В селските райони делът е по-висок от този в градските райони;**
- В ЕС процесът на урбанизация и субурбанизация продължава от 1960 г., което води до нарастваща концентрация на населението в малко големи градове и намаляващ дял в селските райони. Не се очаква тази тенденция да се обърне, въпреки че темпът на урбанизация вероятно ще се забави, особено в страни с вече високи нива на урбанизация.

По-добро управление:

- Нивото на доверие в националните и местните власти в ЕС се повиши през последните няколко години, включително през периода на пандемията от COVID-19, като към местните и регионалните власти е по-високо спрямо националните. **През 2023 г. регионалните и местните власти в ЕС се ползват с доверието на 53 % от своите жители срещу едва 32 %, които се доверяват на националните си правителства;**
- В същото време са необходими правни и демократични институции, които функционират добре, за да се гарантира демократична стабилност и зачитане на

основните права в Европа и доверие в обществените институции. Изданието за 2024 г. на Европейския индекс за качество на управлението ясно показва, че все още съществуват големи различия между регионите на ЕС, като по-слабо развитите региони изостават и тяхното представяне се влошава от 2021 г.;

- Процедурите за обществени поръчки, които включват само един участник или изобщо няма покани за представяне на оферти, са потенциално изложени на корупция и измами. Договорите за обществени поръчки, възложени на един участник, изглеждат по-многобройни в по-слабо развитите региони в ЕС, отколкото в други. Обществените поръчки всяка година в целия ЕС са на стойност над 2 трилиона евро (около 14 % от БВП на ЕС). Европейската сметна палата стигна до заключението, че нивото на конкуренция за обществени поръчки за строителство, доставки и услуги намалява през последните 10 години. През периода 2011–2021 г. делът на процедурите за възлагане на обществени поръчки, при които договарят е възложен на един участник, се е увеличил значително от 23,5 % на 41,8 %. Същевременно броят на участниците в процедурите намалява почти наполовина от средно 5,7 на 3,2;
- Цифровизацията на публичните органи има потенциала да подобри прозрачността, да насърчи взаимодействието между правителствата и хората и така да повиши общественото доверие. Онлайн взаимодействието обаче варира значително между регионите на ЕС и според последните данни е най-ниско в по-слабо развитите региони;
- Националните реформи могат да бъдат адаптирани към специфичните характеристики на отделните региони, като например в области като здравеопазване и образование, където регионалните и местните власти предоставят услугите.

Публични финанси, национални политики и сближаване:

- **Степента на децентрализация както на националните публични разходи, така и на програмите по политиката на сближаване обикновено е по-ниска в по-слабо развитите страни, където има възможност за по-голямо участие на поднационалните правителства;**
- **Предварителните данни показват, че национално финансираните инвестиции за териториално сближаване в по-слабо развитите страни представляват в повечето случаи само малка част от финансирането, предоставено в рамките на политиката на сближаване. Следователно има достатъчно възможности за увеличаване на усилията на съответните държави-членки за укрепване на сближаването, както и за подобряване на координацията с политиката на сближаване;**
- Поднационалните власти са отговорни за извършването на голяма част от публичните разходи, макар и със значителни разлики в ЕС;
- Поднационалните власти са отговорни за по-голямата част от публичните инвестиции в ЕС. Това не е така в по-слабо развитите страни, но разликата с по-развитите страни намалява значително между 2004 г. и 2022 г., тъй като публичните инвестиции станаха по-децентрализирани в първите. Тъй като всички правителства децентрализират определени обществени услуги и инвестиции, стабилната фискална рамка, както и междуправителственото фискално сътрудничество, са от съществено значение за подобряване на предоставянето на обществени услуги;

- Многогодишното програмиране на политиката на сближаване е ключов двигател за интегрирането на публичните инвестиции в средносрочните бюджетни рамки и структурите за управление на публичните финанси. Ако се управляват добре, децентрализираните инвестиции могат да подобрят ефективността и ефикасността на обществените услуги за гражданите и фирмите. Ефективното многостепенно управление от своя страна разчита на вертикална и хоризонтална координация между нивата на управление;
- Предварителните данни от ОИСР за няколко държави-членки показват значителна разнородност в комбинацията от източници на финансиране на регионално и местно ниво. Трансферите от други нива на управление са най-важният източник на приходи. Държавите, в които има силна зависимост от един или само няколко източника на приходи, са по-малко устойчиви на шокове.

Въздействието на политиката на сближаване:

- Симулациите на макроикономическия модел показват, че програмите по политиката на сближаване за периода 2014-2020 г. и 2021-2027 г. ще увеличат БВП на ЕС с почти 1% до 2030 г.;
- Много проучвания и оценки показват, че политиката на сближаване е оказала значително въздействие върху социално-икономическото развитие на регионите, особено в по-слабо развитите. В няколко по-слабо развити региона се очаква БВП да бъде с 10% до 13% по-висок до 2030 г., отколкото би бил без политиката на сближаване. Следователно политиката на сближаване допринася за намаляване на регионалните различия както на ниво ЕС, така и в рамките на държавите-членки.

Докладът ще бъде представен на Кохезионен форум на високо ниво в Брюксел, планиран за 11 и 12 април.

Съгласно акцентите в доклада, визията на Комисията за Кохезията след 2027 г., би могла да се обобщи като „инвестиции и реформи“. От Доклада можем да идентифицираме и следните идеи, които вероятно ще присъстват в предстоящото предложение на Комисията за Политиката на сближаване за периода 2028-2034 г.:

- ✚ Запазване на регионално базираната политика на ниво NUTS II. С оглед на акцентирания вътрешно-регионални различия и дори на такива в рамките на градовете, е възможно и предложението за по-териториално съобразена и базирана на място политика, може би следваща модела на Фонда за справедлив преход, а именно Териториални планове за справедлив преход;
- ✚ По-проактивен подход за региони, изложени на риск да попаднат в капана на развитието. Този по-проактивен подход може да бъде и допълнителен мотив за политика, която обвързва инвестициите с реформи;
- ✚ Засилено регионално сътрудничество, по-специално трансгранични програми предвид тяхната добавена стойност за бюджета на ЕС;
- ✚ Моделът, базиран на резултатите, използван от Механизма за възстановяване и устойчивост, е представен като отговор за по-нататъшното опростяване на политиката на сближаване;
- ✚ Научени поуки от недостатъците на МВУ, т.е. подобрен принцип на партньорство с оглед невключването на местните и регионалните власти, заинтересованите

страни и социалните партньори в подготовката и изпълнението на инвестициите по Националните планове за възстановяване и устойчивост;

- ✚ Повишен фокус върху качествено управление и изграждането на капацитет на администрациите (надхвърлящо съществуващата техническа помощ). Това може да означава техническа помощ с изисквания за реформи в определени области.

Доклад за сближаването се публикува от Комисията на всеки три години. Целта е оценка на актуалното състояние на икономическото, социалното и териториалното сближаване на ЕС, представяне на постигнатия напредък и извлечените поуки. Докладът анализира развитието в сферата на сближаването по широк набор от показатели, като просперитет, заетост, нива на образование и управление и др.